

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Zaměstnanost klientů/tek Domu na půl cesty

bakalářská práce

Autor práce: Marcela Bočanová
Studijní program: Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Rosková

Datum odevzdání práce: 2. 5. 2013

Abstrakt

Bakalářská práce se nazývá „Zaměstnanost klientů/tek Domu na půl cesty“ a je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je členěna na tři oblasti, které se zabývají popisem služby Domy na půl cesty, charakteristikou uživatelů této služby, prostředím, ze kterého přichází, a možnostmi hledání zaměstnání. Praktická část je zaměřena na samotný výzkum, použitou metodiku, výsledky a diskuzi.

Domy na půl cesty se orientují na mladé lidi do 26 let, kteří po dosažení zletilosti pouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě na osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Dále na osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby a v neposlední řadě na mladistvé, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci, kterou nejsou schopni vyřešit vlastními silami. Dle Registru poskytovatelů sociálních služeb fungovalo v březnu 2013 v České republice 43 poskytovatelů, kteří tuto službu zajišťovali. V Jihočeském kraji působí v současné době dva poskytovatelé – v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově. Domy na půl cesty poskytují klientům finančně zvýhodněné ubytování (obvykle po dobu jednoho roku), poradenství a snaží se přechod do neústavního prostředí co nejvíce usnadnit. Při začleňování do společnosti se tyto lidé setkávají s mnoha problémy – hledání zaměstnání patří mezi jeden z nich. Vlivem ústavní výchovy postrádají pracovní návyky, bývají psychicky labilní a mají problémy s navazováním nových vztahů. Celkové situaci nepřispívá ani současný stav nabídky volných pracovních míst, který je velice omezený.

Cílem této práce bylo zmapovat situaci klientů a klientek Domu na půl cesty na trhu práce a odpovědět na výzkumnou otázku, s jakými problémy se tyto mladí lidé na trhu práce setkávají.

Pro získání potřebných dat jsem zvolila kvalitativní výzkum. Jako metodu jsem použila dotazování s využitím techniky polostrukturovaného rozhovoru a metodu analýzy dokumentů s využitím techniky obsahové analýzy dat. Výzkumné šetření jsem vedla s dvanácti respondenty – se čtyřmi sociálními pracovníky Domů na půl cesty (Dům na půl cesty v Českém Krumlově, Domov na půl cesty Maják, Občanské sdružení

DOM a Centrum Sámovka) a osmi klienty a klientkami těchto zařízení. Pět z nich bylo nezaměstnaných. Tři respondenti do Domu na půl cesty přišli z výchovného ústavu a ostatní z dětského domova. Dva respondenti měli základní vzdělání, pět respondentů střední vzdělání s výučním listem a jedna respondentka dosáhla středního vzdělání s maturitou.

Výstupem výzkumného šetření je zjištění, že situace klientů a klientek Domů na půl cesty na trhu práce je v současné době nepříznivá. Při hledání zaměstnání respondenti využívají internet, inzerci pracovních nabídek v periodikách, osobní kontaktování firem, známé a agentury práce. Pokud jsou nezaměstnaní, mají povinnost být evidováni na Úřadu práce České republiky.

Respondenti z řad sociálních pracovníků uvedli, že problémy, se kterými se klienti setkávají, jsou absence pracovních návyků, labilní psychika a nízké komunikační dovednosti klientů, problém se začleňováním do pracovního kolektivu, řešení konfliktních situací se spolupracovníky a vysoká očekávání platového ohodnocení. Respondenti z řad klientů uvedli jako své problémy na trhu práce zejména vysoké požadavky zaměstnavatelů na vzdělání a praxi v daném odvětví a dále komplikace se sestavením strukturovaného životopisu a sepsáním motivačního dopisu. Dva respondenti viděli problém ve své příslušnosti k romské národnosti a jako důvod své nezaměstnanosti uvedli diskriminaci okolní společnosti. Ani jeden z respondentů se zatím nesetkal se stigmatizací ze strany okolní společnosti z důvodu své ústavní minulosti.

Dle mého názoru je podnětné poukazovat na zařízení typu Domy na půl cesty a problematiku mladých lidí, kteří se snaží po odchodu z ústavního zařízení integrovat do běžné společnosti, neboť je důležité, aby se toto téma dostalo co nejvíce do povědomí široké veřejnosti. Tato práce může v praxi posloužit jako studijní materiál pro studenty sociálně právních oborů a sociálním pracovníkům Domu na půl cesty jako zpětná vazba.

Abstract

This Bachelor thesis called “The Employment of Clients of *the Halfway House*” is divided into two parts – a theoretical one and a practical one. The theoretical part consists of three areas which describe the services of *the Halfway House*, the characteristics of its clients and also the possibilities of searching work. The practical part is focused on the research itself, used methodology, obtained results and discussion.

The Halfway House is oriented on young people till they are 26 years old and who leave state school facilities for institutional protective upbringing once they reach a legal age. The other groups which this service is oriented on are people who are released from their sentence or from protective treatment. Last but not least, these houses are also intended for young people who suddenly find themselves in an unfavorable life situation which they are not capable to deal with on their own. According to the Registry of social service providers, there were 43 providers of this service in the Czech Republic in March 2013. Two of these providers are located in South Bohemia region – one in České Budějovice and one in Český Krumlov. *The Halfway House* provides accommodation at a reduced price (usually for 1 year), advisory and they also try to make the transition of their clients from institutional environment a little bit easier. During this transition, the people have to face many problems and searching for work is only one of them. Thanks to the institutional upbringing, they lack work habits, tend to be more psychically unstable and they usually have more issues with getting into new relationships. Current situation on labour market when the labour supply highly exceeds labour demand and the job offer is quite limited obviously does not benefit to the situation of these people.

The aim of this thesis was to map the situation of the clients of *the Halfway House* and also to answer the research question what problems on the labour market these young people usually face.

I chose a qualitative research to gather required data. As a methodology, I used interviewing with a usage of half-structured technique and a method of document analysis with the help of content analysis data technique. The research was performed

with twelve people – four respondents were the social workers from *the Halfway House* (*The Halfway House* in Český Krumlov, *The Halfway House* Maják, Citizens Association DOM and The Center Sámovka), the other eight people were clients of these providers from whom three were unemployed. Three respondents came to these facilities from upbringing institution and the rest were from children's home. Two respondents had only basic education, five respondents reached secondary education with certificate of apprenticeship and one respondent had a secondary education with leaving exam.

The output of this research is a finding that situation of clients of *the Halfway House* is unfavorable at current conditions. To find a job, they use internet, job offers in magazines, personal contact with companies, acquaintances and job agencies. During the time they are unemployed, they are obliged to be registered at the Employment Office of the Czech Republic.

The social worker stated that other problems the clients encounter on labour market, besides lack of work habits, unstable psyche, low communication skills, were incorporation into work society, solving of conflict situation with co-workers and high salary expectations. Clients themselves stated that the problems on labour market for them were high education expectations from the employers, complications with curriculum vitae compilation and writing of motivation letter. Two respondents also saw the problem in their ethnic membership and as a reason for their unemployment stated discrimination of a society. None of the respondents stated that was discriminated due to their institutional past.

In my opinion, it is important to show the facilities like *the Halfway House* and social issues of young people who try to integrate themselves to a normal life after leaving institutional facilities because it is important to raise public awareness regarding this topic. This thesis can serve as a study material for students of social-law branches and also as a feedback for social worker of *the Halfway House*.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2013

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí Mgr. Lence Roskové za její odborné vedení mé bakalářské práce, za rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala za spolupráci pracovníkům a uživatelům Domu na půl cesty v Českém Krumlově, v Centru Sámovka, v Domově na půl cesty Maják a v Občanském sdružení DOM.

OBSAH

ÚVOD	10
1 SOUČASNÝ STAV	12
1.1 Domy na půl cesty	12
1.1.1 Definice služby Domy na půl cesty	13
1.1.2 Základní činnosti při poskytování sociálních služeb	14
1.1.3 Cíle a poslání služby	15
1.1.4 Postup při jednání s potencionálním klientem služby	16
1.1.5 Podmínky pro poskytování služby.....	16
1.1.6 Leaving care.....	17
1.2 Uživatelé Domu na půl cesty	18
1.2.1 Děti v náhradní rodinné péči.....	18
1.2.2 Porucha ve funkci rodiny jako příčina ústavní výchovy.....	19
1.2.3 Přehled zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	20
1.2.4 Problémy mladých lidí opouštějících ústavní výchovu	24
1.2.5 Vybrané projekty zaměřující se na problematiku odchodů z dětského domova.....	25
1.3 Zaměstnanost klientů/tek Domu na půl cesty	28
1.3.1 Vzdělávání a profesní příprava klientů Domu na půl cesty.....	28
1.3.2 Důležitost zaměstnání pro život člověka	30
1.3.3 Hledání zaměstnání.....	30
1.3.4 Úřad práce České republiky.....	31
1.3.5 Zprostředkování zaměstnání agenturami práce	32

1.3.6 Situace na trhu práce na konci roku 2012.....	33
2 CÍL PRÁCE	35
3 METODIKA	36
3.1 Popis výzkumné metody	36
3.2 Charakteristika výzkumného vzorku	37
4 VÝSLEDKY	39
4.1 Výsledky rozhovorů se sociálními pracovníky Domu na půl cesty.....	39
4.2 Výsledky rozhovorů s klienty a klientkami Domu na půl cesty	42
5 DISKUZE	50
6 ZÁVĚR	55
7 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	57
8 PŘÍLOHY	62

ÚVOD

V životě každého z nás hraje zaměstnání, tedy práce poskytovaná za mzdu nebo plat, významnou roli. Přináší lidem prostředky existence, sociální status, sociální kontakty, uznání, sebeurčení a zajišťuje lidem určitou kvalitu života. Již od malička je nám kladeno na srdce, abychom se dobře učili a měli tak v budoucnosti možnost lépe se uplatnit na trhu práce. V procesu našeho vzdělávání a osobnostního rozvoje hraje velice důležitou roli naše rodina, která nás podporuje a pomáhá nám překonat překážky, které na nás na této životní cestě čekají. Ne všichni však mají to štěstí být podporováni stabilním rodinným prostředím a s nástrahami okolního světa se musí poprat sami. Jde zejména o mladistvé, kteří opouštějí zařízení ústavní péče. Často se stává, že nemají zcela dokončené vzdělání, vlivem ústavní výchovy postrádají pracovní návyky a vzhledem k tomu, že přichází z ústavního zařízení, je na ně často pohlíženo s klamnými předsudky. Vzhledem k těmto okolnostem pro ně často bývá velice obtížné najít vhodné zaměstnání. Domy na půl cesty se na tyto mladé lidi zaměřují, snaží se jim pomoci začlenit se do běžné společnosti a naučit je, jak v ní samostatně fungovat.

Pro toto téma jsem se rozhodla, protože mi přišlo zajímavé a domnívám se, že okolní společnost tuto problematiku příliš nevnímá a často ani zařízení Domy na půl cesty nezná. V rámci praxe jsem pracovala v dětském domově. Měla jsem tedy přímou možnost vidět, jak se děti v ústavní péči chovají, z čeho mají strach a s čím mají často problémy. Jejich vstup do běžné společnosti je pro ně velice problematický, a proto si myslím, že následná pomoc v podobě Domu na půl cesty je velice účelná. Cílem mé práce je zmapovat situaci klientů a klientek Domu na půl cesty na trhu práce a zjistit, s jakými problémy se nejčastěji setkávají.

Má bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část je členěna na tři oblasti, které se zabývají popisem služby Domy na půl cesty, charakteristikou uživatelů této služby, prostředím, ze kterého přichází, a možnostmi hledání zaměstnání. Praktická část je zaměřena na samotný výzkum, použitou metodiku, výsledky a diskuzi.

Myslím si, že je účelné poukazovat na tento typ zařízení a problematiku mladých lidí, kteří opouští ústavní zařízení, neboť je důležité, aby se toto téma dostalo co nejvíce do povědomí okolní společnosti. Tato práce může v praxi posloužit jako studijní materiál pro studenty sociálně právních oborů a sociálním pracovníkům Domu na půl cesty jako zpětná vazba.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Domy na půl cesty

Domy na půl cesty (dále jen DNPC) patří mezi zařízení poskytující sociální služby. DNPC se řadí mezi služby sociální prevence¹. Zřizovateli DNPC jsou neziskové organizace a církve. (17)

Český název „Dům na půl cesty“ vychází z anglického pojmu half-way house. První domy na půl cesty vznikaly v 50. letech 20. století v USA. Klienty byli lidé propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *„V důsledku dlouhodobého pobytu ve vězeňském prostředí u nich došlo ke zhoršení až vymizení sociálních dovedností, pracovních návyků a vůbec schopností fungovat v běžném společenském prostředí.“* (40, s. 10) Podobné příznaky se objevovaly například i u psychiatrických pacientů, mentálně postižených a také u dětí a mládeže, kteří pobývali určitý čas v ústavním zařízení. To vedlo k potřebě zřizovat domy na půl cesty pro klienty z různých cílových skupin. (40)

Zavedení služeb DNPC na území České republiky bylo ovlivněno změnami po listopadové revoluci v roce 1989. Mezi ně patřilo například *„zrušení pracovních ubytoven, které vyvolalo potřebu zajištění ubytování pro mladé lidi opouštějící ústavní zařízení.“* (40, s. 10) Objevil se problém, jak tyto děti, které nemají vhodné rodinné prostředí, kam by se mohly vrátit, zabezpečit. Oficiálně prvním zařízením poskytujícím tuto službu v České republice byl Dům na půl cesty v Hrochově Týnci, který zahájil svou činnost v roce 1996. V tomto roce ministerstvo práce a sociálních věcí určilo Domy na půl cesty za své grantové priority a začalo poskytovat peněžní prostředky na jejich zřizování, což vedlo k postupnému vzniku dalších zařízení tohoto typu. (40)

Dle Registru poskytovatelů sociálních služeb fungovalo v březnu 2013 v České republice 43 poskytovatelů, kteří zajišťovali sociální službu DNPC. V Jihočeském kraji působí v současné době 2 poskytovatelé – v Českých Budějovicích a v Českém

¹ „Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“ (43)

Krumlově. (34) K 31. 12. 2011 pobývalo v těchto zařízeních v ČR celkem 275 klientů.
(26)

Tabulka 1 – Počet uživatelů služby Domy na půl cesty k 31. 12. 2011

Kraje	Děti a mládež do 18 let	Dospělí	
		Muži	Ženy
Hlavní město Praha	1	14	13
Středočeský kraj	4	14	8
Jihočeský kraj	0	3	1
Plzeňský kraj	0	4	0
Karlovarský kraj	0	9	10
Ústecký kraj	0	5	10
Liberecký kraj	0	2	2
Královéhradecký kraj	0	11	2
Pardubický kraj	5	17	12
Kraj Vysočina	0	2	3
Jihomoravský kraj	9	16	16
Olomoucký kraj	0	1	3
Zlínský kraj	0	22	15
Moravskoslezský kraj	5	22	14
Česká republika	24	142	109
Celkem klientů:		275	

Zdroj: (26), vlastní zpracování

1.1.1 Definice služby Domy na půl cesty

DNPC jsou orientovány na mladé lidi do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí ústavní či jiná zařízení a ocitli se v obtížné životní situaci, kterou nedokážou

řešit vlastními silami. DNPC poskytují klientům finančně zvýhodněné ubytování (obvykle po dobu jednoho roku), poradenství a snaží se mladistvým usnadnit přechod do neústavního prostředí, aby dokázali samostatně fungovat v běžném životě. (17)

Zákon o sociálních službách definuje DNPC jako pobytovou službu „zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby.“ (43)

Slovník sociální práce definuje DNPC jako „dočasné ubytování pro klienty, kteří předtím byli v dlouhodobé ústavní péči. Klienti za ubytování platí, udržují sami svou domácnost, chodí do zaměstnání nebo do školy, s ubytováním jsou obvykle spojeny některé služby a programy, jiné úmyslně nikoli, aby byl klient nucen vyhledávat je mimo domov, v němž je ubytován.“ (16, s. 53)

1.1.2 Základní činnosti při poskytování sociálních služeb

Domy na půl cesty zajišťují základní činnosti, mezi něž patří „poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí“. (43)

Poskytnutí ubytování se realizuje v prostředí, které nese prvky obvyklého bydlení v domácnosti. Cílem je vznik takových podmínek, ve kterých si klienti mohou sami zajišťovat úklid, praní a žehlení osobního prádla a výměnu ložního prádla. (41)

Hlavními cíli při zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím jsou „pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob a podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů“. (41)

Poskytování sociálně terapeutických činností probíhá formou socioterapie a „vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících

sociální začleňování osob“. (41) Dále jsou v rámci této činnosti realizovány aktivity, které se zaměřují „na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností“ (41), které jsou nezbytné pro zapojení do trhu práce. (41)

V rámci poskytování pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí je nabízena zejména „pomoc při vyřizování běžných záležitostí a pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů“.

(41)

1.1.3 Cíle a poslání služby

Mladý člověk se po odchodu z ústavního zařízení musí potýkat s mnoha spleťmi – musí si najít nějaké bydlení a práci, musí se naučit, jak se o sebe postarat, jak si vyřídit potřebné věci a pracovat s penězi, atd. Musí se zkrátka stát plně zodpovědným sám za sebe. Domy na půl cesty by měly fungovat jako odrazový můstek do nového života a snažit se mladé lidi, kteří neměli šanci vyrůstat v rodinném prostředí, podpořit. (33)

Hlavním cílem DNPC je tedy integrace mladých lidí bez domova, kteří se ocitli v těžké životní situaci, do běžné společnosti. K tomu je důležité vést klienty k odpovědnosti za vlastní život. Zejména k tomu, aby se uměli orientovat ve své životní situaci, a aby usilovali o vlastní ekonomickou nezávislost. DNPC se angažují tak, že svým klientům pomáhají při zprostředkování kontaktů v oblasti vzdělávání a osobního rozvoje a při hledání a udržení zaměstnání. Dále jim poskytují prostor k tomu, aby se naučili pečovat o domácnost a hospodařit s penězi. (35)

Musil a kol. (28) rozlišují dva typy cílů DNPC. Prvním cílem je materiální pomoc, která se orientuje na uspokojení materiálních potřeb klientů a klade důraz primárně na kvalitu života v DNPC. To se projevuje snahou pracovníků DNPC poskytnout klientům vhodné materiální zázemí, levné ubytování, pomoc s vyřízením sociálních dávek či nabídku pomoci. Druhým cílem je nemateriální pomoc, která se zaměřuje na vytváření podmínek pro kvalitu života klienta po opuštění DNPC. Klienti by měli projít procesem,

ve kterém se znovu socializují a měli by se naučit samostatně uspokojovat své aktuální potřeby. (28)

1.1.4 Postup při jednání s potencionálním klientem služby

Lidmi propuštěnými z ústavní péče po dosáhnutí zletilosti se zabývají tzv. sociální kurátoři², kteří pracují v odborech sociálních věcí na obecních nebo magistrátních úřadech. (17)

V případě zájmu o služby DNPC uchazeč kontaktuje sociálního pracovníka příslušného DNPC nebo příslušného pracovníka obecního či magistrátního úřadu a zašle žádost o poskytnutí sociální služby. Následně je pozván ke vstupnímu pohovoru, kde popíše svou situaci a vysvětlí svou motivaci a důvody, proč o službu usiluje. Pracovníci DNPC posoudí, zda je nabízená služba pro uchazeče vhodná. Poté ho seznámí s podmínkami poskytování služby, vnitřním řádem DNPC a cenou za poskytovanou sociální službu. Informace pracovníci DNPC sdělují srozumitelně a jasně, aby uchazeč všemu jasně porozuměl. Uchazeč má možnost prohlídky DNPC. Konečnou fází je uzavření Smlouvy o poskytování sociální služby na dobu určitou a sepsání individuálního plánu. (33, 36)

1.1.5 Podmínky pro poskytování služby

Jednou z podmínek pro poskytování služby DNPC je řádné zaměstnání, při kterém klient pobírá mzdu, ze které může hradit ubytování a stravu. Tato podmínka se nevztahuje na klienty, kteří ještě studují. Pokud je klient nezaměstnaný, musí být evidován na Úřadu práce České republiky. Dalšími podmínkami jsou plnění stanoveného domácího řádu a neporušování Smlouvy o poskytnutí sociální služby.

²,V ČR odborný pracovník státní sociální pomoci, který poskytuje poradenskou a socioterapeutickou službu a pomoc při překonávání obtížných životních situací.“ (16, s. 197)

Pokud tyto podmínky klient nesplní, nebo je bude nějak závažně porušovat, může být z DNPC vyloučen. (35)

1.1.6 Leaving care

I v zahraničí existují podobné služby, které plní stejnou funkci jako v České republice Domy na půl cesty. Například ve Velké Británii se tato služba nazývá *Leaving care*. (31)

Tato služba se věnuje mladistvým od 16 do 21 let nebo do 24 let (pokud stále studují), kteří opouští pěstounskou péči nebo místní orgán péče o mladistvé. Tato služba se zaměřuje zejména na vzdělání, vhodnou odbornou přípravu k budoucímu zaměstnání, na hledání dostupného ubytování a učení, jak si toto bydlení udržet. Pracuje s mladými lidmi tak, aby se naučili hospodařit s penězi, starat se o domácnost (vaření, praní,...), pečovat o své zdraví a navazovat sociální vztahy ve svém okolí. Dále nabízí mladistvým individuální podporu, právní poradenství, kontakty s jinými souvisejícími službami, jakými jsou například probační a mediační služby nebo zařízení zabývající se drogovou závislostí. Snahou je, aby mladý člověk byl schopen samostatně fungovat ve společnosti. (3)

1.2 Uživatelé Domu na půl cesty

Cílovou skupinou DNPC tvoří osoby, které po dosažení zletilosti, opouštějí školské zařízení pro výkon ústavní výchovy³ nebo ochranné výchovy⁴ nebo jiné zařízení pro děti a mládež. Tyto osoby se mohou ocitnout v nepříznivé sociální situaci, jejíž vyřešení vyžaduje kvalifikovanou pomoc. **(11)**

V mé práci se okrajově zmíním o dětech vyrůstajících v náhradní rodinné péči. V DNPC se však častěji potkáme s mladými lidmi, kteří prošli náhradní výchovnou péčí, a proto se zaměřím zejména na ně.

1.2.1 Děti v náhradní rodinné péči

Náhradní rodinná péče *„je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno náhradními rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce (osvojení) a pěstounská péče“*. **(15, s. 31)**

Do náhradní rodinné péče mohou přicházet osiřelé děti, kterým jeden z rodičů nebo oba zemřeli. Ve většině případů se ale jedná o případy sociálně osiřelých dětí, jejichž rodiče sice žijí, ale z nějakého důvodu se o ně nemohou, neumějí nebo nechtějí postarat. **(10)**

Důvody, proč se nemohou rodiče starat o své děti, lze spatřovat v přírodních podmínkách a situacích (př. živelné katastrofy, devastace prostředí), v poruchách fungování celé společnosti (př. nezaměstnanost, válka, hladomor, epidemie), v poruchách fungování rodinného systému (př. velký počet dětí v rodině) a v poruchách samotných členů rodiny (př. vážné onemocnění, úmrtí). V těchto případech rodiče o děti projevují často značný zájem, ale nedokážou jim zajistit dostatečnou péči. *„Hlavním*

³„K nařízení ústavní výchovy se přistupuje tehdy, pokud je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže ze závažných důvodů rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte ji nemohou nebo nechtějí zabezpečit. Může být nařízena pouze u nezletilého dítěte.“ **(21)**

⁴„Jedná se o opatření, které ukládá soud v případě mladistvých pachatelů ve věku od 15 do 18 let, kteří spáchali trestný čin, nebo v případě trestně neodpovědných dětí mladších 15 let, které se dopustily činu jinak trestného. Je ukládána jako ochrana společnosti před dítětem.“ **(21)**

mechanismem poruchy je likvidace či neexistence základních životních podmínek, demoralizace, hmotný nedostatek spojený s nedostatkem výchovných podnětů.“ (4, s. 17)

Případy, kdy se rodiče neumějí postarat o své dítě, se většinou objevují u nezralých či velmi mladých rodičů. Tito rodiče nedokážou uspokojit základní potřeby svých dětí a jejich přiměřený vývoj. Dalším důvodem může být neschopnost rodičů vyrovnat se se zvláštními situacemi (např. narození handicapovaného dítěte nebo narození dítěte mimo manželství). Zájem těchto rodičů o své děti může být rozporuplný, od nadměrného zájmu přes formální, až po naprostý nezájem. *„Hlavním mechanismem poruchy jsou nedostatečné podmínky pro socializaci dětí.“ (4, s. 17)*

Příčinou nezájmu rodičů, kteří se o své děti nechtějí starat, je porucha osobnosti, která jim zabraňuje plnit úkoly rodičovství, jež od nich společnost a zejména děti očekávají. Rodiče v těchto případech dávají přednost jiným hodnotám než samotným dětem. Rodič naprosto selhává ve vztahu k dítěti a narušuje jeho vývoj. Zájem rodičů o dítě je buď minimální, nebo žádný. *„Hlavním mechanismem poruchy jsou problematické až zcela nedostatečné či žádné podmínky pro socializaci dětí.“ (4, s. 17)*

1.2.2 Porucha ve funkci rodiny jako příčina ústavní výchovy

„Rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde.“ (39, s. 589) Mohou se ale objevit případy, kdy v péči o dítě naprosto selhává a neplní svou funkci. Pro tyto situace u nás funguje systém náhradní rodinné péče. Někdy, ale není možné či vhodné zvolit osvojení či pěstounskou péči. Vystává tedy potřeba zajistit dítěti jiné výchovné prostředí, které zajišťuje náhradní výchovná péče. K těmto účelům v České republice slouží instituce v resortu zdravotnictví – kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti od 0 do 3 až 5 let a instituce v resortu školství – diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. (15)

Náhradní výchovná péče „je forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Nejčastěji jde o péči ústavní, v níž je dítě vychováno až do své dospělosti.“ (15, s. 31)

Ústavní výchovu může dle zákona o rodině nařídít soud a to v jakémkoliv věku dítěte do nabytí zletilosti. Ve výjimečných situacích může soud ústavní výchovu prodloužit až na jeden rok po dosažení zletilosti. (42) Ústavní výchova je nařizována vždy ve prospěch dítěte. (5)

1.2.3 Přehled zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Dle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů patří v České republice mezi pobytová zařízení institucionální péče diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. (44) „Zařízení mohou být diferencována podle věku, mentální úrovně, zdravotního postižení, stupně obtížnosti výchovy, popřípadě i podle pohlaví svěřenců.“ (8, s. 307)

Dle Českého statistického úřadu fungovalo k 31. 10. 2011 v České republice celkem 227 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, ve kterých bylo umístěno celkem 7150 dětí a mládeže. (1)

Tabulka 2 – Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a počet dětí a mládeže v těchto zařízeních v roce 2011

Zařízení	Počet zařízení	Počet dětí a mládeže		
		Dívky	Chlapci	Celkem dětí a mládeže
Dětský domov	149	2097	2354	4451
Dětský domov se školou	31	190	571	761
Výchovný ústav	33	425	970	1395

Diagnostický ústav	14	251	292	543
Celkem	227	2963	4187	7150

Zdroj: (1), vlastní zpracování

1.2.3.1 Diagnostický ústav

Diagnostické ústavy působí v územním obvodu, který jim určuje ministerstvo. Pobyť v diagnostickém ústavu bývá nejčastěji nařizen soudem. Svěřenci těchto zařízení bývají diferencováni podle věku i podle pohlaví. **(8)**

Mladistvým s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, zadrženým na útěku z jiných zařízení, popř. na útěku z místa dočasného pobytu, poskytují nezbytnou péči, nejdéle však po dobu tří pracovních dnů. *„Dětem a mladistvým zadrženým na útěku od rodičů nebo od osob odpovědných za výchovu, poskytne diagnostický ústav nezbytnou péči po rozhodnutí soudu o předběžném opatření.“* **(8, s. 309)**

Diagnostickým ústavem projde každé dítě či mladistvý před tím, než je umístěno do konkrétního zařízení náhradní výchovné péče. Pobyť svěřence zde trvá zpravidla 8 týdnů, během nichž dítě projde komplexním vyšetřením a podle výsledků je umístěno do zařízení náhradní výchovné péče - do dětského domova, dětského domova se školou nebo do výchovného ústavu. **(8)**

Dle zákona § 5 zákona č. 109/2002 Sb. musí diagnostické ústavy plnit tyto úkoly:

- *diagnostické* – vyšetřuje se úroveň dítěte, a to formou pedagogických a psychologických činností,
- *vzdělávací* – na jejich základě se zjišťuje úroveň dosažených znalostí a dovedností dítěte, probíhá stanovení a následná realizace specifických vzdělávacích potřeb v zájmu rozvoje osobnosti dítěte, přičemž se přihlíží na věk dítěte, individuální předpoklady a možnosti,

- *terapeutické* – skrze pedagogické a psychologické činnosti se snaží o nápravu poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte,
- *výchovné a vzdělávací* – ty souvisí s osobností dítěte, s jeho rodinnou situací a nezbytnou sociálně-právní ochranou dětí; pokud je to potřeba, zprostředkovává zdravotní vyšetření dítěte lékařem,
- *organizační* – souvisí s umístěním dítěte do zařízení v územním obvodu diagnostického ústavu (vymezeno ministerstvem), popřípadě i mimo územní obvod; spolupracuje s orgánem sociálně-právní ochrany dětí při přípravě jeho návrhu na nařízení předběžného opatření,
- *koordinální* – snaží se o prohloubení a sjednocení odborných postupů dalších zařízení v rámci územního obvodu diagnostického ústavu, ke sjednocení součinnosti s orgány státní správy a dalšími osobami, kteří se péčí o dítě zabývají. **(44)**

Diagnostický ústav ve svém územním obvodu vede evidenci svěřenců, kteří jsou umístěni v zařízeních náhradní výchovné péče a dále vede i evidenci volných míst v těchto zařízeních. **(8)**

1.2.3.2 Dětský domov

Dětské domovy zajišťují výkon ústavní výchovy svěřenců bez vážných poruch chování. Do těchto zařízení jsou umístovány děti ve věku od 3 let do nejvýše 18 let. Mohou se do nich rovněž umisťovat nezletilé matky spolu s jejich dětmi. „*Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.*“ **(44)**

Snahou dětských domovů je přizpůsobit podmínky pobytu co nejvíce zvyklostem a prostředí v běžné rodině. Základní organizační jednotkou v dětském domově je rodinná skupina, která má 5 až 8 dětí. Sourozenci, vzhledem k udržení rodinných vazeb, bývají umístováni společně do jedné rodinné skupiny. **(8)**

Vzdělávání těchto dětí probíhá ve školách, které nejsou součástí dětského domova. **(5)**

1.2.3.3 Dětský domov se školou

Dětské domovy se školou zajišťují péči o děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které mají závažné poruchy chování nebo vyžadují výchovně léčebnou péči. Děti do těchto zařízení bývají umísťovány zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. (44)

V případě, že v průběhu plnění povinné školní docházky pominou důvody pro zařazení dítěte do tohoto školského zařízení, může ředitel této instituce podat žádost a dítě poté může být zařazeno do školy mimo dětský domov se školou. Pokud se dítě z důvodu pokračujících závažných poruch chování nemůže dále vzdělávat ve střední škole mimo domov, nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je umístěno do výchovného ústavu. (44)

1.2.3.4 Výchovný ústav

Do výchovných ústavů jsou umísťovány děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, kterým byla soudem uložena ústavní výchova nebo nařízena ochranná výchova. „*Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.*“ (44)

Do výchovných ústavů mohou být umísťovány i děti starší 12 let, a to v případech, kdy mají uloženou ústavní ochrannou výchovu a v jejich chování se projevují natolik závažné poruchy, že nemohou být zařazeny do dětského domova se školou. Výjimečně lze do výchovného ústavu umístit i děti starší 12 let, které mají nařízenou ústavní výchovu. (44)

Při výchovném ústavu se zřizuje základní nebo speciální škola, příp. střední škola. V rámci těchto zařízení fungují obory, které se snaží svěřence připravit na jejich budoucí povolání. (44)

1.2.4 Problémy mladých lidí opouštějících ústavní výchovu

Ústavní zařízení opouští každý rok velké množství dětí, které se často potýkají s mnoha obtížemi. Důvodů, proč mladí lidé v běžném životě selhávají, je mnoho. Děti často pochází z dysfunkčních rodin, mají určitý genetický základ a často mívají i psychologické poškození. **(38)** U těchto dětí se často projevují známky psychické deprivace a osobnostní a vývojové problémy. **(5)**

V ústavních zařízeních nedochází k rehabilitaci, mladiství jsou zvyklí na neustálou péči ze strany zaměstnanců, kteří se o ně starali a poskytovali jim vše potřebné. **(6)** Jsou natolik adaptovaní na umělé ústavní prostředí, že přizpůsobit se neústavním podmínkám běžného života, je pro ně často velice náročné. **(18)** Těmto dětem chybí „*reálná představa života mimo dětský domov*“. **(5, s. 22)**

Jak jsem uvedla výše, na mladé lidi opouštějící ústavní výchovu čeká v běžném životě mnoho překážek, kterým musí čelit. Jednou z nich je neschopnost hospodařit s finančními prostředky. Neznají cenu zboží. Z vlastních počátečních prostředků si nemůžou zajistit vysoký standard bydlení a spotřeby, na který byli zvyklí v ústavním zařízení. Tento deficit vede k tomu, že se snaží hledat rychlá řešení k nabytí peněz a to často i prostřednictvím páchaní trestné činnosti. **(6)**

Tito mladí lidé mají často problém s integrací do běžné společnosti. Odchod z ústavního zařízení pro ně většinou znamená vstup do naprosto cizího prostředí. Některým se daří navazovat nové vztahy s ostatními lidmi lehce, pro jiné to může být velice náročné, ti většinou vytváří vztahy pouze povrchní a účelové. Ústavní zařízení opouštějí ve velké míře zcela nepřípravené do života, nezralé, sociálně opožděné. Mají problém s navazováním trvalých mezilidských vztahů a s plněním rodičovské role. Pro tyto lidi je charakteristický efekt vykořenění, který se projevuje nedostatečnou důvěrou ve vlastní schopnost vést normální život. **(6)**

Dalším úskalím pro běžné fungování ve společnosti je absence pracovních návyků. Nezvládají samostatné ranní vstávání do práce bez pomoci vychovatele, mají problém s dlouhodobějším odevzdáváním vyrovnaného výkonu, v zaměstnání vydrží pouze

krátkou dobu. V ústavním zařízení byli sice připravováni na soutěžení a konkurování, ale bohužel na úkor dovedností a spolupráce. (6)

Pojem „nařízení ústavní výchovy“ je některými vnímán negativně a vede k tomu, že svůj pobyt v zařízení berou jako trest a trpí pocity stigmatizace. Mají problém s komunikací s ostatními a z tohoto důvodu může často docházet z jejich strany k neadekvátním reakcím, jakými mohou být například nepřiměřený strach, nesmělost a agrese. (6)

1.2.5 Vybrané projekty zaměřující se na problematiku odchodů z dětského domova

Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, vstup mladých dospělých po odchodu z dětského domova do běžného života, může mít mnoho úskalí. Proto vzniká řada projektů, které jsou zaměřeny přímo na blížící se odchod z ústavního zařízení. Svou činností se snaží mladým lidem pomoci vyrovnat se s problémy, které s odchodem souvisí a zlepšit jejich integraci do běžné společnosti. Projekty v České republice realizují zejména nestátní neziskové organizace. (32)

Projektů zaměřených na tuto problematiku existuje mnoho. Vybrala jsem jako příklad ty, které mi svou náplní přišly zajímavé.

1.2.5.1 Legislativním divadlem⁵ ke změně...aneb tvořme zákony z praxe

Tento projekt realizuje skupina Podpořme změnu!, kterou tvoří studenti Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. (12)

Hlavním cílem projektu je poukázat na konkrétní situace mladých lidí, kteří odchází z dětského domova, tematicky zaměřených na to, jak se mají tito lidé vypořádat se

⁵ Legislativní divadlo vytvořil brazilský politik a divadelník Augusto Boal. Zákony tvořil tak, že se prostřednictvím divadla ptal přímo občanů, jak by chtěli zlepšit kvalitu jejich života. (12)

zahájením vlastního samostatného života. Hlavním cílem tohoto projektu je „*podpořit demokratický život mladých lidí a jejich zodpovědnost za řešení vlastních problémů skrze přímou interakci s místním zastupitelstvem.*“ (12)

1.2.5.2 Projekt Atd. ... pro dětské domovy

Smyslem a cílem tohoto projektu, na jehož zajištění se podílí nadace Jana Pivečky, je „*pomáhat co nejlépe připravit mládež opouštějící dětské domovy na vstup do samostatného života.*“ (29)

Projekt je realizován formou vícedenních seminářů, na kterých odborníci za pomoci modelových situací trénují s účastníky chování v situacích, do kterých se po odchodu z domova mohou dostat. Semináře jsou zaměřeny na předání užitečných informací, na motivaci a sebepoznání. Děti, které se semináře účastní, dostávají Slabikář, který slouží jako praktický průvodce pro mládež, která opouští dětské domovy. (29)

1.2.5.3 Projekt Postav se na vlastní nohy

Tento projekt založila nezisková organizace Spolu dětem o.p.s. a je zaměřen na mladé lidi z dětských domovů ve věku 15 – 26 let, kteří dětský domov opouštějí. (37)

Projekt je realizován formou víkendových workshopů, kde se mladí lidé „*pomocí zážitků učí rozpoznávat různé situace a chápat, jak v nich jednat.*“ (37) Pracuje se s interaktivními metodami a nácvikem praktických dovedností. Tento projekt napomáhá dětem zejména při začleňování do světa práce. Zapojuje účastníky do pracovního procesu formou krátkodobých brigád. Dále pomáhá při budování samostatného života a to tím, že je seznamuje s problematikou hledání práce, bydlení a hospodařením s penězi. (37)

1.2.5.4 Projekt Najdi si mě...

Tento projekt je realizován neziskovou organizací Dejme dětem šanci o.s. a jeho hlavním cílem je usnadnit dětem z dětských domovů začlenění do samostatného života. Spočívá v pomoci jednomu konkrétnímu dítěti vyrůstajícímu v dětském domově a to formou kontaktu s dítětem. V rámci projektu jsou hledáni „Patroni“ (osoba mimo dětský domov), kteří jsou s dítětem v kontaktu již v době pobytu v domově a jsou mu nápomocni následně po odchodu mladistvého z dětského domova. (2)

1.2.5.5 Projekt Získání řidičského průkazu

Tento projekt podporuje již devátým rokem Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových. Pomáhá mladistvým do 26 let z dětských domovů, ze sociálně slabých a pěstounských rodin získat řidičský průkaz opravňující k řízení motorového vozidla skupiny „B“. Vzhledem k tomu, že o řidičské kurzy je veliký zájem, provádí se v rámci projektu výběrové řízení, z něhož se vybírají nejvhodnější kandidáti. (30)

Autoškolu si každý vybraný účastník projektu dělá individuálně, přičemž dostane příspěvek na kurz ve výši 5000 Kč. Podmínkou je absolvování kurzu v autorizované autoškolě v ČR a jeho zakončení závěrečnou zkouškou. (30)

1.3 Zaměstnanost klientů/tek Domu na půl cesty

V životě každého z nás hraje práce významnou roli. Přináší ekonomickou jistotu, sociální kontakty, uznání, sebeurčení a kvalitu života. Práce a pracovní zařazení jsou nejdůležitějším stupínkem k sociálně společenské integraci. (32)

Zaměstnání, tedy naše práce poskytovaná za mzdu⁶ nebo plat⁷, poskytuje lidem prostředky existence, ale i sociální zařazení, hraje roli centrální instituce, pomocí níž se definujeme ve společnosti. Přináší s sebou cíle, status, sociální kontakty. „Práce je pouto, které nás váže k realitě. Jestliže nemáme povinnost ráno vstát a jít do práce, pak se ocitáme v nebezpečí, že nás ovládnou fantazie a emoce.“ (14, s. 56)

Pokud je člověk zaměstnaný, vytváří si reálnou strukturu času, má možnost sdílet sociální zkušenosti mimo rodinný rámec. Dále je člověku umožněno podílet se na cílech, které jeho samotného přesahují, a nutí ho to k vykonávání mnoha aktivit, k nimž by jinak bez zaměstnání nebyl motivován. (14)

Pro mladé lidi, kteří opouštějí ústavní zařízení, bývá však velice obtížné najít zaměstnání. Tito lidé často nemají dokončené vzdělání, působením ústavní výchovy postrádají pracovní návyky a vzhledem k minulosti strávené v ústavním zařízení je na ně pohlíženo jako na nositele stigma sociálně problémových jedinců. (6)

1.3.1 Vzdělávání a profesní příprava klientů Domu na půl cesty

Povinná školní docházka probíhá u dětí v ústavní výchově stejně jako u většiny ostatních dětí v naší společnosti. Děti navštěvují buď základní školy mimo objekt dětského domova, kde se vzdělávají společně s ostatními dětmi, nebo školy, které jsou součástí zařízení. Rozvoj těchto dětí je však velice náročný, protože jejich genetická

⁶ „Mzda je peněžité plnění a plnění peněžité hodnoty (naturální mzda) poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci.“(22)

⁷ „Plat je peněžité plnění poskytované za práci zaměstnancům zaměstnavatelů, kteří na odměňování těchto zaměstnanců využívají zcela nebo převážně veřejné zdroje. Jedná se o zaměstnavatele, kterým je stát, územní samosprávný celek, státní fond, příspěvková organizace (jejíž výdaje na platy a odměny za pracovní pohotovost jsou plně zabezpečovány z příspěvků na provoz poskytovaného z rozpočtu zřizovatele), školská právnická osoba zřízená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí a veřejné neziskové ústavní zdravotnické zařízení.“(22)

výbava nebývá často na kvalitní úrovni. Jejich motivace k jakékoli výchovné či vzdělávací činnosti tedy bývá velice složitá. **(20)**

V České republice po absolvování základní školy již žádné vyšší vzdělání není povinné. To často vede k předčasnému ukončení profesní přípravy při dovršení zletilosti, kdy mladiství opouštějí zařízení. **(20)**

U dětí v ústavní péči je nutné dát na volbu a přípravu k budoucímu zaměstnání velký důraz. Bývá však velice obtížné najít profesi, jejíž nároky mladí dospívající svou intelektuální schopností dokážou splňovat, a která je zároveň vhodná i z hlediska jejich osamostatnění po odchodu z ústavního zařízení. Je nutné posoudit, zda vybraný obor a následné pracovní zařazení je perspektivní, jak z materiálního, tak i sociálního zajištění. **(9)** „*Naše vzdělání je chápáno jako příprava na zaměstnání a náš volný čas jako regenerace pro další práci v zaměstnání.*“ **(14, s. 56)**

Při výběru příslušného oboru k výkonu budoucího povolání by měli dětem pomoci ředitel a vychovatelé, kteří v tomto směru fungují jako zástupci rodičů. **(9)** Každý jedinec žijící v institucionální péči si sebou nese určitou genetickou výbavu, bohužel většinou patologickou. Vychovatelé by se tedy měli snažit působit směrem k dosažení adekvátního vzdělání s ohledem na schopnosti, individuální zvláštnosti a životní perspektivy jedince. Při výběru vhodného pracovního uplatnění by vychovatelé měli přihlížet i k situaci pracovních příležitostí na trhu práce v daném regionu. S výběrem profese musejí písemně souhlasit i rodiče, kterým je však vzdělání jejich dítěte často naprosto lhostejné. **(20)**

Po ukončení profesní přípravy by měl mladému člověku z dětského domova při hledání pracovního uplatnění pomoci opět ředitel výchovného zařízení a to nejlépe ve spolupráci se sociálním kurátorem. Po vstupu mladistvého do DNPC s hledáním práce pomáhá sociální pracovník tohoto zařízení. **(9)**

1.3.2 Důležitost zaměstnání pro život člověka

Dle Mareše (14) lze vymezit šest charakteristik práce vykonávané za mzdu nebo plat, které mají důležitý význam pro život člověka. Patří mezi ně:

- *Peníze* – mzda nebo plat jsou prostředky k uspokojování našich potřeb,
- *Úroveň činnosti* – při výkonu zaměstnání dochází k získávání a zdokonalování dovedností a schopností člověka,
- *Rozmanitost žití* – v případě, že je člověk nezaměstnaný omezuje ho to na fungování pouze v prostředí jeho domácnosti, při zaměstnání člověk funguje i v okolním prostředí,
- *Struktura času* – zaměstnané osoby mají organizovaný den obvykle dle pracovní doby,
- *Sociální kontakt* – v pracovním prostředí se člověk podílí na aktivitách s ostatními lidmi,
- *Osobní identita* – zaměstnání nabízí stabilní sociální identitu. (14)

1.3.3 Hledání zaměstnání

Pokud se klientovi DNPC nepodaří najít vhodné zaměstnání, je jeho povinností zaevidovat se na příslušném úřadu práce. Při hledání zaměstnání je důležité zapojit vlastní iniciativu, tzn. pročítat tištěná periodika, příp. internetové stránky s inzercí pracovních nabídek, zeptat se v okolních firmách, zda nedochází k náboru nových pracovníků, v agenturách práce, atd. S hledáním práce mohou pomoci známí, přátelé. Klientům může pomoci zejména sociální pracovník DNPC, který může mít kontakty na různé zaměstnavatele. Pokud klienti projeví zájem, může jim pomoci se správným formulováním životopisu a motivačního dopisu. (20)

1.3.4 Úřad práce České republiky

Úlohu hlavního zprostředkovatele práce zastává Úřad práce České republiky (dále jen ÚP ČR). Jedná se o úřad s celostátní působností sídlící v Praze, který řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Úřad práce České republiky zřizuje 14 krajských poboček, pod nimiž dále fungují kontaktní pracoviště. (13)

Hlavním cílem ÚP ČR je podpora zaměstnanosti a pomoc lidem, kteří se nacházejí v situaci, kdy z nějakého důvodu nemohou vykonávat pracovní činnosti. Mezi hodnoty organizace patří otevřená komunikace, profesionální a odborný růst uchazečů a podpora uchazečů v hledání nového pracovního místa. (27)

„Úřad práce plní úkoly v oblastech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, státní sociální podpory, dávek pro osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a inspekce poskytování sociálních služeb a pomoci v hmotné nouzi v rozsahu a za podmínek stanovených jinými předpisy.“ (27)

ÚP ČR poskytuje informace v oblasti pracovních příležitostí a to zejména o volných pracovních místech, o situaci na trhu práce, o podmínkách zaměstnávání v zahraničí a o možnostech dalšího vzdělávání. Dále poskytuje poradenské služby pro volbu povolání, rekvalifikace či zprostředkování vhodného zaměstnání. (24)

1.3.4.1 Evidence uchazečů o zaměstnání

Osoba, která má zájem o zprostředkování zaměstnání ÚP ČR, se do evidence uchazečů o zaměstnání zařazuje dnem podání písemné žádosti o zprostředkování zaměstnání na příslušnou krajskou pobočku ÚP ČR. (13)

Evidence uchazečů o zaměstnání obsahuje údaje uvedené v žádosti o zprostředkování zaměstnání (datum narození, bydliště, vzdělání, souhlas se zpracováním údajů, ...), údaje o průběhu zprostředkování pracovního místa, spolupráci uchazeče, poskytování služeb v rámci aktivní politiky zaměstnanosti a pracovní rehabilitace. (13)

1.3.4.2 Rekvalifikace

ÚP ČR poskytuje různé rekvalifikační kurzy, které uchazeči zvyšují jeho uplatnitelnost na trhu práce. **(20)**

„Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Za rekvalifikaci se považuje i získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala.“ **(23)**

Rekvalifikaci může provádět pouze zařízení s akreditovaným vzdělávacím programem, škola v rámci oboru vzdělávání nebo vysoká škola s akreditovaným studijním programem. Tuto akreditaci vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. **(13)**

Rekvalifikace uchazečů o zaměstnání probíhá na základě dohody mezi fyzickou osobou a příslušným úřadem práce. ÚP ČR hradí náklady rekvalifikace a dále může uchazeči poskytnout příspěvek na úhradu prokázaných nutných nákladů spojených s rekvalifikací. Uchazeč o zaměstnání si může rekvalifikaci zvolit sám. Za tímto účelem si volí druh pracovní činnosti, na kterou chce rekvalifikovat a rekvalifikační zařízení, které má rekvalifikaci provést. Pokud zvolená rekvalifikace přispěje k lepšímu uplatnění uchazeče o zaměstnání na trhu práce, může úřad práce, po jejím úspěšném absolvování, rekvalifikaci uhradit. **(13)**

1.3.5 Zprostředkování zaměstnání agenturami práce

„Agentury práce mohou provádět zprostředkování zaměstnání na území ČR nebo z území ČR do zahraničí a ze zahraničí na území ČR.“ **(13, s. 17)** K tomu, aby tuto činnost mohly provozovat, musí mít povolení ke zprostředkování zaměstnání, které vydává generální ředitelství Úřadu práce České republiky na základě žádosti právnické nebo fyzické osoby. Toto povolení se vystavuje na dobu 3 let, poté lze znovu o povolení požádat a vystavit ho opakovaně. Agentury práce eviduje Ministerstvo práce

a sociálních věcí České republiky. „Zprostředkování zaměstnání mohou agentury provádět bezplatně nebo za úhradu, včetně úhrady, při které je dosahován zisk.“ (13, s. 17)

1.3.6 Situace na trhu práce na konci roku 2012

Problém s hledáním zaměstnání nemají pouze klienti DNPC, kteří vyrůstali v ústavním prostředí, ale tato problematika zasahuje do celkové populace České republiky. Na konci roku 2012 vzrostla míra registrované nezaměstnanosti na 9,4%. Celkový počet uchazečů o zaměstnání činil 545 311, zatímco počet volných míst poklesl na 34 893. Tento počet volných míst byl o 891 nižší než v prosinci 2011. „Na jedno volné pracovní místo připadalo v průměru 15,6 uchazeče.“ (25)

Tabulka 3 – Počet evidovaných nezaměstnaných, volných pracovních míst a míra nezaměstnanosti v letech 2009 - 2012

	2009	2010	2011	2012
Nezaměstnanost (tis. osob)	539,1	561,6	508,5	545,3
Míra nezaměstnanosti (%)	9,2	9,6	8,6	9,4
Volná místa (tis. osob)	30,9	30,8	35,8	34,9

Zdroj: (25), vlastní zpracování

V rámci České republiky byla k 31. 12. 2012 nejvyšší míra nezaměstnanosti (15,0% a výše) v okresech Chomutov, Most, Jeseník, Bruntál a Znojmo. Naopak nejnižší míra nezaměstnanosti (do 4,99%) byla v okresech Praha, Praha – západ a Praha – východ. (25)

Absolventi škol a mladiství patří mezi zvláště ohroženou skupinu na trhu práce, která je často vystavena nezaměstnanosti. Mladí lidé hledají práci velice obtížně a je tedy potřebné věnovat jim zvýšenou pozornost. Jak jsem uvedla výše, z celkového počtu 545 311 uchazečů o zaměstnání na konci roku 2012 byli 36 120 absolventi škol a mladiství po ukončení základní školy. Z celkového počtu 28 767 uchazečů o zaměstnání v Jihočeském kraji byli 2024 absolventi škol a mladiství. (25)

Tabulka 4 – Počet absolventů a mladistvých a podíl na celkové nezaměstnanosti

	2009	2010	2011	2002
Nezaměstnanost celkem (tis. osob)	539,1	561,6	508,5	545,3
Počet absolventů a mladistvých (tis. osob)	35,6	35,4	33,5	36,1
Podíl na celkové nezaměstnanosti (%)	6,6	6,3	6,6	6,6

Zdroj: (25), vlastní zpracování

2 CÍL PRÁCE

Cílem výzkumné části této práce je:

- 1) Zmapovat situaci klientů a klientek Domu na půl cesty na trhu práce.
- 2) Na základě polostrukturovaných rozhovorů, které budou provedeny s klienty, klientkami a sociálními pracovníky Domu na půl cesty a analýzy poskytnutých dokumentů, zjistit, s jakými problémy se nejčastěji setkávají.

3 METODIKA

3.1 Popis výzkumné metody

Pro získání potřebných dat a zjištění současného stavu dané problematiky jsem zvolila kvalitativní výzkum. Jako metodu jsem použila dotazování s využitím techniky polostrukturovaného rozhovoru a metodu analýzy dokumentů s využitím techniky obsahové analýzy dat.

V kvalitativním přístupu výzkumník pracuje s množstvím informací, které mu pomáhají osvětlit výzkumné otázky. Během tohoto procesu se výzkumník dostává do intenzivního kontaktu se situací jedince a získává hloubkový popis případu. Nevýhodou kvalitativního přístupu je skutečnost, že se pracuje s omezeným počtem jedinců, tudíž nemusí být zobecnitelný na celkovou populaci. (7)

V rámci polostrukturovaného rozhovoru dochází ke stanovení okruhů otázek, které následně pokládáme respondentům. *„Některé okruhy jsou ponechány více na tazateli, včetně samotného znění a pořadí otázek, jiné části naopak mohou mít plně strukturovanou formu a vyžadujeme u nich po tazateli striktní dodržení a pořadí otázek.“* (19, s. 160) Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je možnost pokládání doplňujících otázek, a tak můžeme dosáhnout vyšší přesnosti ve vztahu ke zkoumané problematice. (19)

Obsahová analýza dat zahrnuje dokumenty, které vznikly v minulosti, byly pořízeny někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účely než je výzkum. Mohou to být např. osobní dokumenty, úřední dokumenty, archivní data, apod. Úkolem výzkumníka je tato data vyhledat. (7)

3.2 Charakteristika výzkumného vzorku

V rámci mého výzkumu jsem potřebovala získat informace od klientů/tek a sociálních pracovníků Domu na půl cesty. Na začátku února jsem kontaktovala Domy na půl cesty v Jižních Čechách, Středních Čechách a v Praze. Následně jsem začala spolupracovat s Domem na půl cesty v Českém Krumlově a se třemi Domy na půl cesty v Praze – Domov na půl cesty Maják, Občanské sdružení DOM a Centrum Sámovka.

Výzkumné šetření probíhalo v období od 15. 2. 2013 do 29. 3. 2013. Rozhovory jsem realizovala s 12 respondenty – 8 klientů a klientek DNPC (3 dívky a 5 chlapců) a 4 sociální pracovníci (1 žena a 3 muži) těchto zařízení.

V rámci mého šetření jsem v každém zařízení postupovala tak, že jsem nejdříve provedla rozhovor se sociálním pracovníkem DNPC dle stanovených okruhů otázek. (Příloha 1) Následně jsem si prošla spisovou dokumentaci klientů (pokud mi byla poskytnuta), kde jsem získala základní data o jednotlivých uživateliích a poté jsem s těmito klienty vedla polostrukturovaný rozhovor dle stanovených okruhů otázek. (Příloha 2)

Při rozhovoru se sociálními pracovníky jsem se ptala na jejich názor na tuto problematiku. Mé otázky směřovaly ke zjištění, jaké mají klienti problémy při hledání práce, jaké mají problémy, pokud práci mají, případně pokud jsou nezaměstnaní. Rozhovor s uživateli byl veden podle předem stanovených okruhů otázek. V úvodu jsem pokládala identifikační otázky a následně otázky zaměřené na vzdělání, zaměstnání a problémy při hledání práce a na sociální vztahy. Rozhovory se sociálními pracovníky byly prováděny na jejich pracovištích a rozhovory s klienty byly realizovány v prostředí, které si sami zvolili – na pracovištích sociálních pracovníků nebo v bytech.

Respondenti byli předem informováni o účelu mého výzkumu, sdělila jsem jim cíl mé bakalářské práce a ujistila je, že veškeré získané informace zůstanou anonymní. Otázky jsem se snažila pokládat srozumitelně a každému klientovi jsem nechala prostor na jeho případné otázky k mé práci a výzkumu. Respondenty jsem informovala o tom,

že pokud nebudou chtít na nějakou otázku odpovědět, mohou ji odmítnout, případně rozhovor kdykoliv přerušit.

Tabulka 5 – Seznam respondentů

Respondent č. 1	Sociální pracovník Domu na půl cesty v Českém Krumlově
Respondentka č. 2	Sociální pracovnice Centra Sámovka
Respondent č. 3	Sociální pracovník Domova na půl cesty Maják
Respondent č. 4	Sociální pracovník Občanského sdružení DOM
Respondent č. 5	Klient Domu na půl cesty v Českém Krumlově
Respondent č. 6	Klient Domu na půl cesty v Českém Krumlově
Respondentka č. 7	Klientka Centra Sámovka
Respondentka č. 8	Klientka Centra Sámovka
Respondentka č. 9	Klientka Centra Sámovka
Respondent č. 10	Klient Domova na půl cesty Maják
Respondent č. 11	Klient Občanského sdružení DOM
Respondent č. 12	Klient Občanského sdružení DOM

Zdroj: (vlastní výzkum)

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky rozhovorů se sociálními pracovníky Domu na půl cesty

OKRUH OTÁZEK č. 1

Tabulka 6 – Celkový počet nezaměstnaných, zaměstnaných a studujících klientů Domů na půl cesty, ve kterých byl prováděn výzkum

Zařízení	Počet klientů celkem	Počet nezaměstnaných	Počet zaměstnaných	Počet studentů
Dům na půl cesty v Českém Krumlově	2	1	1	0
Centrum Sámovka	12	4	7	1
Domov na půl cesty Maják	8	0	4	4
Občanské sdružení DOM	10	4	2	4

Zdroj: (vlastní výzkum)

OKRUH OTÁZEK č. 2

Z odpovědí respondentů vyplynulo hned několik problémů, se kterými se setkávají klienti a klientky DNPC při vstupu na trh práce.

Hledání zaměstnání je v současné době velice náročné, protože celková situace volných pracovních nabídek je nepříznivá. Klienti DNPC často přichází z ústavního zařízení, ze kterého si nesou určité znevýhodnění. *„Tito mladí lidé mají určitý handicap, který způsobila ústavní výchova, ovšem pro okolní společnost není viditelný. O to více to mají tito mladí lidé těžší, protože na první pohled se od ostatních nijak neliší.“* (Respondent č. 4)

Klienti DNPC mají často problém s tím, jak správně sestavit životopis či motivační dopis. *„Jsou schopni si z internetu stáhnout nějaké vzory, ale většinou sami nevědí, co do nich psát, zejména do motivačních dopisů.“* (Respondentka č. 2) Dalším problémem je skutečnost, že uživatelé DNPC mají často velké problémy s komunikačními dovednostmi a pouhá představa pohovoru se zaměstnavatelem je pro ně velice traumatizující.

Problém vidí i v přístupu firem. *„Vypíšou inzeráty, ale když jim náš klient napíše, nejsou schopni odpovědět. Často se nám stává, že z 5 firem, kam napíšeme, se klientovi ozve třeba pouze jedna.“* (Respondent č. 3) Komplikované je i rozeznání hodnověrnosti pracovní nabídky. Klienti mají tendence důvěřovat nabídkám typu: Vydělejte si z prostředí domova až 10 000 Kč za týden. Je tedy velice důležité pracovní nabídky s klienty konzultovat. *„Tito mladí lidé bývají často velice důvěřiví a nedokážou rozpoznat, že jde o podvod. Vidina brzkého výdělku, za minimální dobu a minimum úsilí, je pro ně velice lákavá.“* (Respondentka č. 2)

Pokud práci naleznou, bývá občas náročné klienty v zaměstnání udržet. Mnoho mladých lidí bylo z ústavního zařízení zvyklých na určitý komfort, který teď ale bohužel najednou nemají. *„Najdou si práci a těší se, že za ní dostanou velké peníze. Po první výplatě však veškerý elán opadne a klienti ztrácí chuť do práce. Bývá poté velice těžké opět je namotivovat.“* (Respondent č. 3)

Velký problém vidí pracovníci DNPC v absenci pracovních návyků jejich klientů. Zejména zpočátku, když klient/ka do DNPC přijde přímo z ústavního zařízení, bývá práce velice problematická. *„Klienty často musíme budít a dbát na to, aby skutečně do práce chodili.“* (Respondent č. 1) Pro některé klienty bývá problematické dodržovat pravidelnou docházku do práce. *„Stává se, že klienti svou absenci v práci komentují tím,*

že zrovna uklízeli svůj byt, tudíž už neviděli důvod jít ještě do práce.“ (Respondentka č. 2) Často se stává, že situace či chování, které ostatní berou za samozřejmost, tito mladí lidé vnímají odlišně. *„Často se nám stalo, že klient podepsal smlouvu, ale zapomněl se zeptat, kde je místo výkonu jeho práce, a v den nástupu nevěděl, kam má vlastně jít.“* (Respondentka č. 2) *„Pokud někdo onemocní, je pro něj samozřejmostí podat zprávu do zaměstnání, že nepřijde. U nás se však často stává, že klient prostě zůstane doma a vůbec ho nenapadne, že by s tím měl obeznámit svého zaměstnavatele.“* (Respondent č. 1)

Při výkonu zaměstnání bývá někdy pro klienty problematické začlenit se do pracovního kolektivu a jednat se svými nadřízenými. Hodně klientů je vlivem ústavní výchovy psychicky labilní, a jakmile dojde k nějakému konfliktu či nedorozumění, mají tendenci z práce odejít, utéct. *„Řeknou nám, že je z práce vyhodili a už tam nejdou.“* (Respondentka č. 2) Konflikt s kolegou či nadřízeným v nich probouzí dřívější křivdy a tak se stává, že mají tendence reagovat neadekvátně.

OKRUH OTÁZEK č. 3

Čím déle trvá nezaměstnanost klientů, tím problematičtější potom bývá jejich opětovný vstup na trh práce a osvojení si pracovních návyků, pokud nějaké zaměstnání naleznou. V ústavním zařízení byli zvyklí na určitou životní úroveň. Problém nastává ve chvíli, kdy si tuto úroveň nemohou z finančních důvodů dovolit. *„Mám zkušenost s tím, že mnoho klientů se podvolilo přivydělávat si prostitucí nebo jinou ilegální činností, aby měli rychlý přístup k finančním prostředkům.“* (Respondent č. 3) *„Často se setkávám s tím, že klienti si přivydělávají prodejem drog, například marihuanou.“* (Respondent č. 1)

Ve všech zařízeních se snaží se svými klienty pracovat a při hledání práce je podporovat. Každý klient/ka DNPC, který je nezaměstnaný má povinnost být evidován/a na Úřadu práce České republiky. Pracovníci s klienty nejdříve diskutují o tom, jakou práci by chtěli vykonávat, co by je bavilo, a následně podle toho hledají

pracovní nabídky. Snaží se pomáhat svým klientům při psaní životopisů a motivačních dopisů, a pokud mají klienti zájem, formou hraní rolí s nimi nacvičují pracovní pohovory.

Pracovníci DNPC podporují své klienty i v hledání brigád. „*Klienti si osvojí pracovní návyky a přivydělají si. Občas se stává, že pokud se na pracovišti osvědčí, zaměstnavatel s nimi uzavře pracovní smlouvu.*“ (Respondent č. 1) V Občanském sdružení DOM mají klienti k dispozici výrobní dílnu na proutěné zboží, kam nezaměstnaní klienti dochází a mohou si tak přivydělat. Tato aktivita je pro ně velice přínosná, protože je motivuje k další činnosti a vytváří pracovní návyky.

Ke každému klientovi je nutné přistupovat individuálně. „*Klíčové je pracovat s nimi takovým způsobem, aby se jejich snaha o to být nezaměstnaný změnila na snahu být zaměstnaný.*“ (Respondentka č. 2)

4.2 Výsledky rozhovorů s klienty a klientkami Domu na půl cesty

OKRUH OTÁZEK č. 1

Tabulka 7 – Délka pobytu respondentů v Domech na půl cesty a prostředí, ze kterého přišli

	Prostředí před vstupem do DNPC	Délka pobytu v DNPC
Respondent č. 5	dětský domov	1, 5 roku
Respondent č. 6	výchovný ústav	4 měsíce
Respondentka č. 7	dětský domov	6 měsíců
Respondentka č. 8	dětský domov	1 měsíc
Respondentka č. 9	dětský domov	1 rok

Respondent č. 10	dětský domov	6 měsíců
Respondent č. 11	výchovný ústav	6 měsíců
Respondent č. 12	výchovný ústav	4 měsíce

Zdroj: (vlastní výzkum)

OKRUH OTÁZEK č. 2

Tabulka 8 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

	Dosažené vzdělání
Respondent č. 5	střední vzdělání s výučním listem – obor Zedník
Respondent č. 6	střední vzdělání s výučním listem – obor Obráběč kovů
Respondentka č. 7	základní vzdělání
Respondentka č. 8	střední vzdělání s maturitou – střední zemědělská škola
Respondentka č. 9	střední vzdělání s výučním listem – obor Cukrářka
Respondent č. 10	střední vzdělání s výučním listem – obor Truhlář
Respondent č. 11	střední vzdělání s výučním listem – obor Truhlář
Respondent č. 12	základní vzdělání

Zdroj: (vlastní výzkum)

Oba respondenti se základním vzděláním zkoušeli pokračovat v následném studiu učebního oboru, ale školu nedokončili. „*Nechodil jsem moc do školy, tak mě vyhodili.*“ (Respondent č. 12) Respondentka č. 7 neuvažuje o tom, že by si dodělala nějaké vzdělání. Respondent č. 12 se chce v příštím roce přihlásit na nějaký jiný učební obor.

„Chtěl bych se alespoň něčím vyučit. Uvažuji o oboru Truhlář.“ (Respondent č. 12) Respondentka č. 8 byla přijata na vysokou školu. Vybraný obor však nesplnil její očekávání, a proto studium ukončila. V únoru si opět podala přihlášku na vysokou školu a ve studiu by ráda pokračovala. „Chci se věnovat práci v sociální oblasti a pracovat s lidmi, kteří odchází z dětských domovů.“ (Respondentka č. 12) Ostatní klienti o dalším studiu v současné době neuvažují.

S výběrem studovaného oboru jim pomáhali sociální pracovníci nebo vychovatelé ústavního zařízení. Pro studium zvoleného oboru se většinou respondenti rozhodli sami. Z šetření vyplynuly dva důvody, proč si respondenti vybrali daný obor – přišel jim zajímavý nebo ho studovali ostatní z ústavního zařízení. 2 respondenti sdělili, že obor jim byl vybrán, aniž by s ním sami souhlasili. „Chtěl jsem dělat kuchaře. S tím ale v dětském domově nesouhlasili, tak mě přihlásili na zedníka.“ (Respondent č. 5) Respondent č. 10 se svěřil s tím, že jeho studovaný obor mu byl určen, aniž by to s ním kdokoliv konzultoval.

OKRUH OTÁZEK č. 3

Všichni respondenti se shodli na tom, že vztahy s ostatními klienty zařízení bývají většinou bezproblémové. Klienti byli z ústavního zařízení zvyklí na neustálou společnost ostatních dětí, takže i teď, kdy mají svůj vlastní prostor a soukromí, přítomnost druhých vyhledávají. Dle výpovědí respondentů se mezi sebou navštěvují a tráví spolu volný čas. Všichni respondenti mi sdělili, že se svým sociálním pracovníkem vychází velice dobře a oceňují, že jim pomáhá, pokud ho o to požádají.

Žádný z respondentů nepřiznal, že by měl nějaké potíže s navazováním nových vztahů a se začleňováním do společnosti. Problém ale nastává, jakmile se dostanou s někým do konfliktu. Často neví, jak na tuto situaci reagovat a mají tendence jednat neadekvátně. „Nejsem konfliktní, ale vláčet sebou nenechám. Když to někdo začne dělat, bráním se.“ (Respondent č. 12) Na konfliktní situace jsou citliví zejména klienti s odlišnou etnickou, národnostní příslušností, nebo pokud se jakýmkoliv způsobem liší

od většinové společnosti. Jakmile dojde k nějakému problému, spatřují v tom útok na jejich osobu a diskriminaci okolním prostředím. „*Kamkoliv přijdu, lidé semnou jednají jako s Romkou. V České republice je obrovský rasismus.*“ (Respondentka č. 7) „*Často se mi stává, že mě ostatní lidi moc neberou, protože jsem Rom. Poté, co mě poznají více, tak se mi omlouvají, že se chovali nevhodně, protože jsem v pohodě. To je mi ale jedno, u mě tito lidé definitivně skončili.*“ (Respondent č. 5)

Respondenti se shodli na tom, že při navazování nových vztahů, se neradi zmiňují o tom, že pochází z ústavního zařízení, zejména pokud prošli výchovným ústavem. „*Když se na to někdo přímo nezeptá, neříkám to. Je to moje minulost a důležité je to, co je teď.*“ (Respondent č. 11)

Někteří z respondentů během šetření působili velice sebevědomě a suverénně, s nadhledem. Po konzultaci se sociálním pracovníkem mi však bylo sděleno, že realita je často odlišná. Ve skutečnosti si příliš nedůvěřují a tímto svým jednáním se snaží maskovat svůj strach a nejistotu z okolního prostředí.

OKRUH OTÁZEK č. 4

Z počtu 8 respondentů z kategorie klientů DNPC, se kterými jsem vedla rozhovor, je v současné době 5 nezaměstnaných.

Tabulka 9 – Zaměstnaní/ Nezaměstnaní respondenti

Respondent č. 5	nezaměstnaný – veden na ÚP ČR
Respondent č. 6	zaměstnaný – dělník ve firmě na zpracování dřeva
Respondentka č. 7	nezaměstnaná – vedena na ÚP ČR
Respondentka č. 8	nezaměstnaná – vedena na ÚP ČR
Respondentka č. 9	zaměstnaná – prodavačka v pekařství

Respondent č. 10	zaměstnaný – pracovník ostrahy a bezpečnostních agentur
Respondent č. 11	nezaměstnaný – veden na ÚP ČR
Respondent č. 12	nezaměstnaný – veden na ÚP ČR

Zdroj: (vlastní výzkum)

ZAMĚSTNANÍ RESPONDENTI

Tabulka 10 – Jak dlouho jsou respondenti zaměstnaní a jak dlouho toto zaměstnání hledali?

	Jak dlouho jsou zaměstnaní?	Jak dlouho toto zaměstnání hledali?
Respondent č. 6	4 měsíce	1 měsíc
Respondentka č. 9	2 měsíce	6 měsíců
Respondent č. 10	6 měsíců	1 měsíc

Zdroj: (vlastní výzkum)

Z těchto tří respondentů ani jeden nepracuje v oboru, který vystudoval. U Respondenta č. 6 a Respondentky č. 9 to je způsobené tím, že v době, kdy zaměstnání hledali, žádné volné pracovní místo v jejich oboru nebylo. Respondent č. 10 hledal zaměstnání v jiném odvětví záměrně. „*Jsem vyučený truhlář, ale nikdy mě to nebavilo. Tuto práci jsem nikdy nedělal a nikdy dělat nechci.*“ (Respondent č. 10)

Volné pracovní nabídky hledali přes ÚP ČR, internet, inzerci práce v periodikách, osobním kontaktováním firem a pomocí známých. Respondenti č. 6 a 10 však nemají příliš pozitivní názor na ÚP ČR. „*Úřady práce nic neřeší, je to jenom samé běhání a nic z toho, práci nenajdou. Člověk si ji musí najít sám.*“ (Respondent č. 6) „*Vždycky jsem si tam akorát došel pro razítko, to bylo všechno.*“ (Respondent č. 10) Respondetka č. 9 zatím na ÚP ČR evidována nebyla. Nevýhodu ale spatřují i v internetových nabídkách,

zejména v tom, že firmy často neodepisují. *„Je jasné, že tam píše asi hodně lidí, ale slušností je alespoň odepsat, že nemají zájem, aby se člověk mohl porozhlédnout jinde.“* (Respondent č. 6)

Při hledání zaměstnání se potýkali s mnoha problémy. Respondent č. 6 a Respondent č. 10 se shodli na tom, že hlavní problém byl s požadovanou praxí, kterou však absolventi škol nemají a je velice těžké ji někde získat. *„Všude chtějí alespoň rok praxe v oboru, kde to má ale člověk získat, to už mu neporadí.“* (Respondent č. 6) Dalším problémem, na kterém se shodli všichni 3 respondenti, byl ten, že současná situace na trhu práce je nepříznivá a volných pracovních míst je málo. Respondentka č. 9 se přiznala, že měla problém při uzavírání smlouvy. *„Neznala jsem podmínky uzavření smlouvy a nevěděla jsem, co všechno tam má být uvedeno. Měla jsem strach, abych nepodepsala něco, co nechci.“* (Respondentka č. 9) Respondent č. 6 se při hledání zaměstnání setkal s problémem stigmatizace ze strany okolí kvůli jeho rodině. *„Mého tátu tady v okolí všichni znají. Kamkoliv jsem přišel a řekl, jak se jmenuji, odmítli mě hned, aniž by se na něco zeptali.“* (Respondent č. 6)

Všichni 3 respondenti se shodli na tom, že žádné velké problémy s pracovními návyky nemají. *„Vstávání mi nedělá problémy. Dojížděl jsem do školy, a taky jsem musel vstávat brzo, takže jsem zvyklý.“* (Respondent č. 6) *„Ze začátku jsem měl trochu problémy s dodržením pracovní doby. Byl jsem dost unavený, ale rychle jsem si zvykl a teď už mi to ani nepřijde.“* (Respondent č. 10)

S kolegy na pracovišti žádné větší problémy nemají a dle jejich slov s nimi vychází dobře. *„Občas dojde k nějakému konfliktu, ale to je asi normální na každém pracovišti.“* (Respondent č. 6) Respondentka č. 9 přiznala, že zpočátku se držela trochu v ústraní. *„Jsem docela stydlivá, takže jsem ze začátku moc nekomunikovala, ale když jsem své spolupracovníky více poznala, tak se to zlepšilo.“* (Respondentka č. 9)

NEZAMĚSTNANÍ RESPONDENTI

Tabulka 11 – Jak dlouho hledají respondenti zaměstnání?

	Jak dlouho hledají zaměstnání?
Respondent č. 5	1 rok
Respondentka č. 7	3 měsíce
Respondentka č. 8	1 měsíc
Respondent č. 11	6 měsíců
Respondent č. 12	4 měsíce

Zdroj: (vlastní výzkum)

Z celkového počtu 5 nezaměstnaných respondentů by Respondenti č. 5, 7 a 12 v současné době přijali jakoukoliv práci, která by se našla. Respondent č. 11 by našel práci v odvětví jeho vystudovaného oboru. *„Chci pracovat se dřevem, protože mě to moc baví, ale pokud se mi stále nebude dařit najít práci, budu muset zkusit něco jiného.“* (Respondent č. 11) Respondentka č. 8 by ráda pokračovala v dalším studiu. Respondent č. 11 a Respondentka č. 7 uvažují o tom, že by si v budoucnosti udělali nějakou rekvalifikaci, zatím však neví s jakým zaměřením. Všech 5 nezaměstnaných respondentů dochází na brigády, pokud se nějaké vyskytnou.

Při hledání zaměstnání respondenti využívají internet, inzerci pracovních nabídek v periodikách, osobní kontaktování firem, známé a agentury práce. Všichni nezaměstnaní respondenti jsou zaevidováni na ÚP ČR. I zde se však, stejně jako v předchozím případě, setkávají s problémy. *„Nerad spolupracuji s agenturami práce. Možná někdy dokážou najít práci, ale berou si za to peníze, a to se potom člověku vůbec nevyplatí.“* (Respondent č. 12) *„Na internetu nabídky na práci sice jsou, ale když tam člověk napíše, málokdy odepišou, nebo už jsou obsazené.“* (Respondent č. 5)

Respondenti přiznali, že z kraje měli problémy se sepsáním strukturovaného životopisu a nevěděli, co psát do motivačního dopisu. S tímto problémem jim však pomohl sociální pracovník DNPC. *„Problém byl akorát napoprvé, pak když člověk ví,*

jak na to, tak to není problém.“ (Respondent č. 5) *„Mám udělaný jeden vzor pro životopis a sepsaný jeden motivační dopis, a když je potřeba, tak je pošlu.“* (Respondent č. 11) Hůře respondenti zvládají osobní pohovory se zaměstnavateli. Z 5 respondentů 3 přiznali, že s tím mají problém. *„Se sepsáním životopisu nemám žádný problém, ale jakmile se mám dostavit na pohovor, tak je to horší.“* (Respondent č. 11) *„Bývám dost nervózní. K autoritám mám zkrátka respekt. Je to asi daný dětským domovem, kde byli vychovatelé, kteří se museli poslouchat, byli to takoví naši nadřízení.“* (Respondent č. 5)

Problémů, proč nemohou najít práci, vidí hned několik. Jedním z nich je opět problém s požadovanou praxí a vysokými požadavky na vzdělání a jazykové dovednosti. Respondenti se shodli na tom, že situace na trhu práce je v současné době opravdu špatná – nabídka volných pracovních míst je nízká a pokud se nějaká vyskytnou, jsou ihned obsazena. V rámci šetření jsem měla možnost pracovat s 2 respondenty romské národnosti, kteří jako hlavní důvod jejich nezaměstnanosti vidí diskriminaci okolní společnosti. *„Oni prostě vidí Romku, řeknou si, že ta stejně dělat nebude a žádnou práci mi nedají.“* (Respondentka č. 7)

Ani jeden z respondentů se nesetkal s tím, že by problémem nezaměstnanosti byla minulost v ústavním zařízení či současný pobyt v Domě na půl cesty. Jak sami ale uvedli, pokud nemusí, o své minulosti nemluví.

5 DISKUZE

V rámci mé bakalářské práce jsem se snažila více nahlédnout do problematiky zaměstnanosti klientů a klientek Domů na půl cesty. Cílem mé práce bylo zmapovat jejich situaci na trhu práce a následně, dle výstupů z výzkumného šetření, objasnit, s jakými problémy se nejčastěji setkávají.

Jak jsem již uváděla v teoretické části, Domy na půl cesty pracují s mladými lidmi do 26 let, kteří po dosažení zletilosti opouštějí zařízení pro výkon ústavní výchovy, s osobami, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby a s mladými lidmi, kteří se dostali do nepříznivé životní situace, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami. V rámci mého výzkumu jsem se setkala s respondenty, kteří opustili dětské domovy a výchovné ústavy.

V současné době v České republice funguje 43 poskytovatelů sociální služby Domy na půl cesty. V Jihočeském kraji působí dvě zařízení – v Českých Budějovicích a Českém Krumlově. **(34)** Na počet dětí, které ročně opouští zařízení ústavní nebo ochranné výchovy, mi tento počet osobně přijde velice nízký. Např. v roce 2011 opustilo z důvodu zletilosti zařízení ústavní nebo ochranné výchovy v Jihočeském kraji 62 mladistvých **(24)**, zatímco kapacita jihočeských Domů na půl cesty je pouze 9 míst. **(34)**

Z rozhovorů, které jsem vedla se sociálními pracovníky, vyplynulo mnoho problému, se kterými se jejich klienti musí potýkat při vstupu na pracovní trh. Jedním z nich je nepříznivá situace volných pracovních míst na trhu práce. Na konci roku 2012 vzrostla celková míra registrované nezaměstnanosti na 9,4%, tedy o 0,8% oproti roku 2011. Celkový počet uchazečů o zaměstnání činil 545 311, z toho 36 120 osob patřilo mezi absolventy škol a mladistvé po ukončení základní školy. Počet volných míst poklesl na 34 893, což bylo ještě o 891 míst méně než na konci roku 2011. Na jedno volné pracovní místo připadalo v roce 2012 v průměru 15,6 uchazeče. **(25)** Z osmi respondentů z řad klientů Domů na půl cesty bylo 5 nezaměstnaných.

Dalším problémem, který uvedli sociální pracovníci, je absence pracovních návyků jejich klientů. S tímto problémem se shoduje i Gottwaldová **(6)**, která uvádí, že mladí

lidé, kteří prošli ústavní výchovou, mají problém zejména se samostatným ranním vstáváním do práce bez pomoci vychovatele, dlouhodobějším odevzdáváním vyrovnaného výkonu a v zaměstnání vydrží často pouze krátkou dobu. (6) Shoda proběhla i u Foldy (5), který uvádí, že tito mladiství neumějí respektovat pravidla, která jsou pro ostatní zaměstnance samozřejmá. (5)

Dalšími aspekty, se kterými se tento výzkum shodnul s jinými autory, byly nízké komunikační dovednosti a psychická labilita klientů. Gottwaldová (6) uvádí, že mladí lidé odcházející ze zařízení ústavní výchovy, často trpí psychickou deprivací, která je způsobena zejména selháním či ztrátou rodinného zázemí a následně dlouhodobým pobytem v ústavní péči. (6) Folda (5) uvádí, že se u těchto klientů často objevují osobnostní a vývojové problémy. (5) Klienti mají často problém začlenit se do pracovního kolektivu a navazovat nové vztahy. Citliví jsou zejména na situace, kdy se na pracovišti dostanou do konfliktní situace. Tehdy mají tendence jednat neadekvátně a z pracovního prostředí utíkat.

Pracovníci Domů na půl cesty jako další problém uvedli, že po odchodu z ústavního zařízení bývá pro mladé lidi velice těžký prvotní střet s realitou skutečného života. Z ústavního zařízení byli zvyklí na neustálou péči ze strany zaměstnanců a na vysoký standard bydlení a spotřeby. (6) Tento komfort si však často z počátečních prostředků zajistit nemohou a nutnost uskromnit se a něco si odepřít nesou velice těžce. V případě, že naleznou zaměstnání, mají často vysoká očekávání platového ohodnocení a následně po první výplatě bývají často demotivováni k další činnosti. Pokud jsou dlouhodobě nezaměstnaní, špatnou finanční situaci často řeší tím, že se podvolují přivydělávat si nějakou nelegální činností, například prostitucí nebo prodejem drog.

Ve výzkumu této bakalářské práce došlo ke shodě s Gottwaldovou (6) a Foldou (5) i v oblasti vzdělání klientů DNPC. Mladí lidé opouštějící ústavní zařízení nemají často dokončené vzdělání a jsou vyučeni v jiném oboru, než kterému se chtějí věnovat. (5) Gottwaldová (6) uvádí, že důvodem nedokončené školní docházky je nízká osobní motivace klientů. (6) Z osmi respondentů, se kterými byl veden výzkum, čtyři nedodělali nebo předčasně ukončili zvolené studium. Problém je v tom, že tito mladí lidé často nevědí, co by chtěli v budoucnosti dělat, čím by se chtěli živit. Když tedy

následně přijde chvíle, kdy se musí rozhodnout pro nějaký studijní obor, vybírají si často pouze podle toho, co jim doporučí v ústavním zařízení, nebo to, co studují jejich kamarádi. Těmto mladým lidem chybí určitá vnitřní motivace, která by je vedla k tomu, aby studium dokončili. Během docházky do školního zařízení často zjistí, že daný obor je vlastně nezajímá, nebaví je – studium tedy buď přeruší, nebo ho dokončí, ale do budoucna se danému oboru věnovat nechtějí. Tato skutečnost vede k tomu, že následně jsou tito mladí lidé na trhu práce znevýhodněni a jejich šance na uplatnění je snížena.

Z výzkumu vyplynulo, že klienti k hledání volných pracovních nabídek využívají internet, inzerci pracovních nabídek v periodikách, osobní kontaktování firem, známé a agentury práce. Pokud jsou nezaměstnaní, mají povinnost být evidováni na Úřadu práce České republiky. Nevýhodu internetových nabídek vidí v tom, že pokud na ně odpoví, často se nedočkají zpětné zprávy od zaměstnavatelů. Dle mého názoru je to způsobeno tím, že na tyto pracovní nabídky odepisuje obrovské množství zájemců (vzhledem k míře nezaměstnanosti), pozice se rychle obsadí a následně není v silách zaměstnavatelů všem uchazečům odepsat. S úřady práce klienti také nemají nejlepší zkušenosti. Problém spatřují v tom, že do těchto institucí nedochází za účelem zprostředkování zaměstnání, ale jenom kvůli potvrzení, že se dostavili na sjednaný termín. Tato problematika se netýká pouze klientů Domů na půl cesty, ale všech nezaměstnaných. Počet volných míst je mnohonásobně nižší než počet uchazečů o zaměstnání. Za tento stav ovšem nemůže Úřad práce České republiky, ale celková situace na trhu práce v naší zemi. Bohužel často dochází k tomu, že tuto problematiku odnáší zejména pracovníci úřadů, kteří přichází do přímého kontaktu s uchazeči o zaměstnání a musí čelit jejich rozhořčení. Agentury práce klienti vyhledávají ve snížené míře. Důvodem toho je, že agentury mohou zprostředkování zaměstnání provádět za úhradu **(13)** a to se klientům nelíbí.

Z rozhovorů, které byly vedeny s klienty Domů na půl cesty, vyplynulo, že hlavními problémy, se kterými se setkávají na trhu práce, jsou zejména vysoké požadavky zaměstnavatelů na vzdělání a praxi. Dle mého názoru se problém chybějící praxe týká většiny absolventů škol. Zaměstnavatelé často požadují několikaletou praxi,

kteřou vřak absolvent nesplňuje a nemá ji ani kde získat. Myslím si, že z tohoto pohledu dochází k určité diskriminaci čerstvých absolventů na trhu práce.

Další oblastí, ve které klienti často naráží na komplikace, je samotné ucházení se o vybranou pracovní nabídku. Respondenti přiznali, že si zpočátku příliš nevěděli rady s tím, jak sepsat strukturovaný životopis a motivační dopis. S tímto jim většinou pomohli sociální pracovníci daného zařízení. Krizovější je vřak pro tyto mladé lidi pracovní pohovor se zaměstnavatelem. Z tohoto setkání mají většinou velký strach a bývá pro ně velice stresující. Dělá jim problém uvolněná komunikace s lidmi z „vnějšého světa“, a tak často z jejich strany dochází k neadekvátním reakcím, jakými jsou nepřiměřený strach, nesmělost a agrese. (6) Tento problém se sociální pracovníci snaží eliminovat tím, že se svými klienty, v případě zájmu, nacvičují formou hraní rolí pracovní pohovory.

Dva respondenti se při hledání zaměstnání setkali s problémem diskriminace ze strany okolí kvůli jejich odlišné etnické příslušnosti. Tento jev je bohužel v naší společnosti také stále častý. V lidech přetrvávají určité předsudky a stereotypy, a tak se často stává, že tyto příslušníky nějaké menšiny odmítnou, aniž by jim zkusili dát šanci k uplatnění.

Gottwaldová (6) uvádí, že společnost mladým lidem, kteří opustili ústavní zařízení, nijak neusnadňuje resocializaci a naopak je kvůli jejich ústavní minulosti stigmatizuje. (6) Na tento problém jsem během mého výzkumu nenarazila. Respondenti, se kterými byl veden výzkum, se zatím neseťkali s tím, že by na ně po odhalení jejich minulosti bylo nahlíženo nějak jinak, než na ostatní. Ve většině případů ale dodali, že pokud nemusí, o své minulosti se nezmiňují.

Sociální pracovníci se snaží v této oblasti svým klientům pomáhat. Jejich úkolem není jednat za své klienty nebo za ně cokoliv řešit, ale pouze jim poradit, pokud o to projeví zájem. Radí klientům při sestavování strukturovaného životopisu a při psaní motivačního dopisu. Pracovní nabídky s klienty konzultují a snaží se vyhledávat takové pracovní pozice, které by klienta bavily a odpovídaly jeho schopnostem a dovednostem. Při práci s klienty je velice důležitý zejména individuální přístup a pozitivní motivace k hledání zaměstnání.

Situace na trhu práce se asi v nejbližší době bohužel rapidně nezmění. Dle mého názoru by ale mohlo být určitým východiskem, z této nepříznivé situace klientů, zavedení výrobních dílen v Domech na půl cesty. Zde by nezaměstnaní uživatelé mohli vyrábět nějaké zboží, které by se následně přímo prodávalo veřejnosti. Toto řešení již v některých zařízeních funguje. Během mého výzkumu jsem se s tím setkala v Občanském sdružení DOM. Zde mají zavedenou výrobní dílnu a obchod s proutěným zbožím. Klienti vyrábí tyto artikly přímo v obchodě, takže přichází dennodenně i do kontaktu se zákazníky. V rámci práce v dílně si klienti osvojují pracovní návyky a získávají určitou mzdu, se kterou se následně učí hospodařit. Tato činnost klienty motivuje k další práci, protože vidí, že lidé mají o jejich zboží zájem. V rámci této činnosti dochází k podpoře jejich sebedůvěry a seberůstu. Domnívám se, že zavedení tohoto trendu ve všech zařízeních poskytujících službu Domy na půl cesty, by bylo prospěšné.

6 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zmapovat situaci klientů/tek Domu na půl cesty na trhu práce a odpovědět na výzkumnou otázku, s jakými problémy se tito mladí lidé na trhu práce setkávají. K dosažení tohoto cíle byl proveden kvalitativní výzkum, při kterém bylo pracováno s 12 respondenty – čtyřmi sociálními pracovníky a osmi klienty Domů na půl cesty (Dům na půl cesty v Českém Krumlově, Centrum Sámovka, Domov na půl cesty Maják a Občanské sdružení DOM).

Zmapováním situace klientů a klientek Domů na půl cesty jsem došla k závěru, že jejich situace na trhu práce je v současné době nepříznivá.

Respondenti z řad sociálních pracovníků uvedli, že problémy, se kterými se klienti setkávají, jsou absence pracovních návyků, labilní psychika a nízké komunikační dovednosti, problém se začleňováním do pracovního kolektivu, řešení konfliktních situací se spolupracovníky a vysoká očekávání platového ohodnocení.

Respondenti z řad klientů uvedli, že při hledání zaměstnání využívají služeb Úřadu práce České republiky, internet, inzerci pracovních nabídek v periodikách, osobní kontaktování firem, známé a agentury práce. Problémy v jejich uplatnění na trhu práce spatřují zejména ve vysokých požadavcích zaměstnavatelů na vzdělání a praxi v daném odvětví. Další nesnáze se týkají sestavování strukturovaného životopisu a sepisování motivačního dopisu. Dva respondenti vidí problém ve své příslušnosti k romské národnosti a v diskriminaci okolní společnosti. Ani jeden z respondentů se zatím nesešel se stigmatizací ze strany okolní společnosti z důvodu své ústavní minulosti.

Vzhledem k tomu, že situace na trhu práce se asi v brzké době nezmění, viděla bych určité východisko v zavedení výrobních dílen v Domech na půl cesty (podobně to již funguje v Občanském sdružení DOM). Nezaměstnaní klienti by zde mohli vyrábět nějaké zboží, které by se následně přímo prodávalo veřejnosti. Touto činností by si mohli osvojit potřebné pracovní návyky a přivydělat si. Tím, že by měli přímou možnost sledovat, jak je o jejich práci zájem, by docházelo ke zvyšování jejich sebedůvěry a motivace k dalšímu seberůstu.

Myslím si, že tato problematika by se měla hlouběji dostat do povědomí široké veřejnosti. Je důležité na zařízení typu Domy na půl cesty a na práci sociálních pracovníků v těchto zařízeních poukazovat, neboť integrace mladých lidí do běžné společnosti po odchodu z ústavního zařízení je skutečně problematická. Tato práce může v praxi posloužit jako studijní materiál pro studenty sociálně právních oborů a sociálním pracovníkům Domů na půl cesty jako zpětná vazba.

7 SEZNAM INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

- 1) ČSÚ. Školy a školská zařízení 2011/2012. In: *Český statistický úřad* [online]. © ČSÚ, 2013 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3301-12>.
- 2) Dejme dětem šanci. Najdi si mě... In: *Projekty* [online]. © Dejme dětem šanci o.s., 2011 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/projekty/najdi-si-me>.
- 3) Department of Health. *Children (Leaving care) Act 2000: Regulations and Guidance* [online]. England, 2000. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://resources.leavingcare.org/uploads/b6c26382befe1023c5ecbf2880bca3c9.pdf>.
- 4) DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986.
- 5) FOLDA, Jan a kol. *Systém náhradní péče o děti a mladistvé a následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice* [online]. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2009 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/res/data/002/000503.pdf>.
- 6) GOTTWALDOVÁ, Martina a kol. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim: Centrum J. J. Pestalozziho, o. p. s., 2006 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: http://www.otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf.
- 7) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- 8) JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

- 9) KAŠPAROVÁ, Lenka. *Domy na půl cesty svatého Josefa jako vhodné řešení pro mladé po odchodu ze zařízení pro výkon ústavní péče a jejich připravenost na samostatné zabezpečení životních potřeb – Plzeň, Domažlice, Karlovy Vary, Aš. České Budějovice, 2005. Jihočeská univerzita, Fakulta zdravotně sociální.*
- 10) KOLUCHOVÁ, Jarmila a Zdeněk MATĚJČEK. *Osvojení a pěstounská péče.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
- 11) KOZLOVÁ, Lucie. *Sociální služby.* Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-662-7.
- 12) Legislativní divadlo. *Legislativním divadlem ke změně...aneb tvořme zákony z praxe* [online]. 2010 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.legislativni-divadlo.webnode.cz>.
- 13) LOUKOTA, Ivan. *Zaměstnanost a trh práce: Studijní texty pro kombinovanou formu studia.* České Budějovice, 2012.
- 14) MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém.* Vyd. 3., uprav. Praha: SLON, 2002. ISBN 80-86429-08-3.
- 15) MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- 16) MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce.* Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- 17) MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení.* Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.
- 18) MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče.* Vyd. 2., rozš. a dopl. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-76-1.
- 19) MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- 20) MÍKOVÁ, Zdeňka. *Profesní příprava jedinců odcházejících z dětského domova a jejich uplatnění na trhu práce* [online] Brno, 2011. [cit. 2013-02-15] Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/204887/pedf_m/.

- 21) MPSV ČR. Náhradní výchova. In: *Rodina a ochrana práv dětí* [online]. MPSV, 2012 [cit. 2012-12-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7297>.
- 22) MPSV ČR. Příručka pro personální a platovou agendu. In: *Práce a právo* [online]. MPSV, 12. 2. 2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=IPB075>.
- 23) MPSV ČR. Rekvalifikace. In: *Integrovaný portál MPSV* [online]. 26. 10. 2012 [cit. 2012-12-14]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/rekvalifikace>.
- 24) MPSV ČR. Služby úřadu práce. In: *Zaměstnanost* [online]. MPSV, 15. 4. 2011 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/cinnosti_up.
- 25) MPSV ČR. Statistiky nezaměstnanosti. In: *Statistiky* [online]. MPSV, 9. 1. 2013 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat>.
- 26) MPSV ČR. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2011* [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-03-11]. ISBN 978-80-7421-049-5. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13613/rocenka_2011.pdf.
- 27) MPSV ČR. Úřad práce České republiky. In: *Integrovaný portál MPSV* [online]. MPSV, 31. 10. 2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr>.
- 28) MUSIL, Libor, Olga HUBÍKOVÁ a Kateřina KUBALČÍKOVÁ. Jak překonat nesnáze při zavádění standardů kvality v Domech na půl cesty a v Pečovatelské službě. *Sociální práce/Sociálna práca*. 2004, č. 1. ISSN: 1213-624.
- 29) Nadace Jana Pivečky. Projekt Atd... pro dětské domovy. In: *Projekty* [online]. Nadace Jana Pivečky, 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.pivecka.cz>.

- 30) Nadační fond Klausových. Řidičské průkazy. In: *Projekty a nadační příspěvky* [online]. © Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových, 2004 – 2008. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.nadacnifondklausovych.cz/projekty-a-nadacni-prispevky/ziskani-ridicskeho-prukazu.asp>.
- 31) NCAS. What are leaving care services? In: *About Care & Leaving Care* [online]. © 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: http://leavingcare.org/about_care_and_leaving_care/overview/what_are_leaving_care_services.
- 32) OTAVOVÁ, Lenka. *Život na půli cesty* [online]. Brno, 2011 [cit. 2013-01-13]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky. Dostupné z: <https://theses.cz/id/yhbk25>.
- 33) PLCH, Robert. Vstříc úspěšnému startu do života. *Sociální práce/Sociální práce*. 2003, č. 2. ISSN: 1213-624.
- 34) Registr poskytovatelů sociálních služeb. *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. [online]. 2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://iregistr.mpsv.cz>.
- 35) SMOLÍKOVÁ, Jindřiška. Standard č. 1: Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb. In: *Standardy kvality sociálních služeb Domu na půl cesty v Českém Krumlově*. Český Krumlov, 31. 8. 2010.
- 36) SMOLÍKOVÁ, Jindřiška. Standard č. 3: Jednání se zájemcem o sociální službu. In: *Standardy kvality sociálních služeb Domu na půl cesty v Českém Krumlově*. Český Krumlov, 31. 8. 2010.
- 37) Spolu dětem. Postav se na vlastní nohy. In: *Projekty* [online] © Spolu dětem o.p.s., 2010 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.spoludetem.cz/postav-se-na-vlastni-nohy>.
- 38) SVOBODOVÁ, Michaela. Proměna náhradní výchovné péče stojí na třech pilířích. *Sociální práce/Sociální práce*. 2003, č. 2. ISSN: 1213-624.
- 39) VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

- 40) ZELENKOVÁ, Iveta. *Uplatnění komunitního přístupu při koncipování služeb DPC* [online]. Brno, 2006 [cit. 2013-12-11]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Dostupné z: <http://theses.cz/id/gls2mz/>.
- 41) Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, v platném znění.
- 42) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění.
- 43) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.
- 44) Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění.

8 PŘÍLOHY

Příloha 1 – Okruhy otázek kladené sociální pracovníkům Domu na půl cesty

OKRUH OTÁZEK č. 1

1. Kolik klientů má v současné době Vaše zařízení?
2. Kolik z celkového počtu klientů je v současné době nezaměstnaných?

OKRUH OTÁZEK č. 2

3. Jaké problémy mají klienti při hledání zaměstnání?
4. Pokud klienti zaměstnání naleznou, mají nějaké problémy při jeho výkonu?

OKRUH OTÁZEK č. 3

5. Jaké důsledky má nezaměstnanost na klienty?
6. Věnujete v rámci Vašeho zařízení zvýšenou pozornost nezaměstnaným klientům?

Příloha 2 – Okruhy otázek kladené klientům a klientkám Domu na půl cesty

Identifikační otázky:

- jméno, věk

OKRUH OTÁZEK č. 1

1. Jak dlouho pobýváte v zařízení DNPC?
2. Z jakého prostředí jste přišli (náhradní rodinná výchova, ústavní výchova, rodinné prostředí)?

OKRUH OTÁZEK č. 2

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
4. Pomáhal Vám někdo s výběrem? Případně kdo?

OKRUH OTÁZEK č. 3

6. Jak vycházíte s ostatními klienty v DNPC?
7. Jaký vycházíte se sociálním pracovníkem DNPC?
8. Máte problém s navazováním vztahů?

OKRUH OTÁZEK č. 4

9. Jste v současné době zaměstnaný/ná?
 - ANO
 - Jak dlouho jste toto zaměstnání hledal/a?
 - Jakým způsobem jste hledal/a zaměstnání?
 - Odpovídá Vašemu vzdělání?
 - Setkal/a jste se s nějakými problémy při hledání práce? Pokud ano, s jakými?
 - Máte nějaké problémy při výkonu zaměstnání?

- Měl/a jste nějaké problémy při začleňování do pracovního kolektivu?
- NE
 - Jak dlouho práci hledáte?
 - Jakým způsobem hledáte práci?
 - Máte problém s psaním životopisu, motivačního dopisu a pracovními pohovory?
 - V čem vidíte hlavní problém toho, že nemůžete najít zaměstnání?